

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Journal of Social Sciences

p-ISSN:1300-9702 e-ISSN: 2149-3243

Modern Dönemde “İnsan”ın Halleri: Evrimden Transhümanizme

States of the “Human” in the Modern Era: From Evolution to Transhumanism

Ragıp ERGÜN¹

¹Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi Şavşat Meslek Yüksekokulu Sosyal Güvenlik Programı, r.ergun@artvin.edu.tr, Orcid: 0000-0002-7675-8729

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
06.11.2024
Kabul/Accepted:
20.11.2025

DOI:

10.18069/firatsbed.1580463

Anahtar Kelimeler

Modernizm, İnsan, Evrim,
Biyoloji, Transhümanizm.

Keywords

Modernism, Human,
Evolution, Biology,
Transhumanism

ÖZ

Bu çalışma modern dönemle birlikte biyolojisine indirgenerek anlam dünyası değişen insanın genel hatlarıyla hangi hallere muhatap olduğu ve birbirinden farklı gibi görünen birçok sorunun aslında aynı kökten neşet ettiğini anlatmaya çalışmaktadır. Modern dönemin insanı tanrısından azade edilirken evrim teorisinin etkisiyle biyolojisine indirgenmiş, sosyal, siyasal, ekonomik, psikolojik, ontolojik pek çok yönü bu indirgemenin nasibini almıştır. Elbette modern dönem ile birlikte insanın tek ve mutlak bir tanımı yoktur. Ancak bu çalışma bağlamında modern dönemle birlikte insanın bu yönüne mercek tutulacaktır. İnsanın modern sonrası “biyo-sosyal” özellikleri bu çalışma bağlamında altı başlık altında değerlendirmek mümkündür. Birincisi insanın yaratıcı tarafından ereksel yaratımından hayat mücadelesi sürecinde doğal seleksiyonla evrimleşen tek amacı hayatta kalmak olan biyolojik bir canlıya dönüşmesidir. İkincisi varoluşsal geçmişi biyolojik evrimle açıklanan insanın ruhunun da hayvansal kalıtsal bir izahla yapılmasıdır. Üçüncüsü biyolojisine indirgenen insanın siyasal kimliğinin değişime uğratılarak antropolojinin de yardımıyla etnik kökene atfı yapılarak ulus devletin vatandaşı yapılmasıdır. Dördüncüsü kendi faydasını maksimize etmeye çalışan, yaşamının amacı hayatta kalmak olan ekonomik bir varlık olarak tanımlanmasıdır. Beşincisi biyolojik kodları çözülmüş insanın doğuştan gelen görüntüsünü reddedip, farklı saiklerle bedenine estetik yaptırarak kendini yeniden yaratma arzusuna sahip olmasıdır. Altıncı ve son olarak da biyolojisi ifşa olmuş insanın nöroteknolojik imkânlarla kendisinin tanrısı olduğunu zannettiği bir dönemde kaderini teknolojinin eline terk etmesi, şeklinde sıralamak mümkündür. İlmi olarak ayrı disiplinler ya da çalışma konuları gibi görünen meseleleri modern sonrası, “biyolojisine indirgenmiş insanın halleri” başlığı altında konumlandırmak mümkündür.

ABSTRACT

This study examines the transformation of the human condition in the modern era, in which humanity—reduced to its biological essence—undergoes a profound conceptual shift. The liberation of humans from divine authority, followed by the influence of evolutionary theory, redefined human existence in purely biological terms, affecting social, political, economic, psychological, and ontological dimensions. Within this framework, the study investigates six key aspects of biologically reduced humanity. First, humans are regarded as biological organisms driven by survival instincts shaped through natural selection. Second, the human soul is interpreted through inherited animal traits. Third, individuals, defined by their biological characteristics, are classified as citizens of nation-states through ethnic identities. Fourth, humanity is conceived as economically motivated beings striving for self-interest and survival. Fifth, with the decoding of biological structures, humans attempt to reconstruct themselves through body modification, rejecting their natural forms. Finally, as biology becomes transparent, humanity entrusts its fate to biotechnology, perceiving itself as divine through neurotechnological mastery. Although these dimensions are often examined separately, this study unifies them under the concept of the “conditions of biologically reduced humanity” that characterize along with the modern era.

Atıf/Citation: Ergün, R. (2026). Modern Dönemde “İnsan”ın Halleri: Evrimden Transhümanizme. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 1, 15-29.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Ragıp ERGÜN, r.ergun@artvin.edu.tr

1. Giriş

Modern öncesi dönemi modern sonrası dönemden ayıran en büyük özelliklerden birisi insanın anlam dünyasını oluştururken, fiillerini kurgularken tanrıyı değil, pozitif bilimlerin sonuçlarını ölçü olarak almasıdır. Hatta bu konuda tarihsel olarak önemli bir örnek de mevcuttur. Fransız matematikçi Pierre-Simon (Marquis de) Laplace (1749-1827) beş ciltlik Gök Mekaniği adlı eserini Napolyon Bonapart'a sunduğunda Napolyon: “Çalışmalarınızda neden tanrıya hiç atıf yapmadınız?” sorusuna Laplace: “Böyle bir hipoteze gerek duymadım” yanıtını vermiştir (Unat, 2020: 10). Laplace’ın kuramını oluştururken tanrıya ihtiyaç duymaması hem düşünce tarihinde hem de insanın anlam dünyasının yeniden inşasında dramatik değişimin önemli bir sembolüdür. Modern dönemde pozitif bilimler tanrısal izahların yerini almaya başlamıştır. Pozitif bilimlerin arasında da insanı, onun anlam dünyasını ve içtimai yaşamını en çok etkileyen disiplinlerden birisi de biyoloji bilimi olmuştur. Nasıl ki mekanik evren anlayışı insanın varlık âlemiyle arasındaki ilişkiyi temelden değiştirmişse, doğal seleksiyona dayanan evrim ve ondan türeyen biyoloji de insanın insanla ve benliğiyle arasındaki ilişkiyi temelden sarsmıştır. Çünkü insan varlığı modern sonrası dönemde biyolojisine indirgendliği için biyolojik açıklamalar insanın yeni hakikatlerinin belirlenmesinde merkezi öneme sahip olmuştur.

İnsanın kendine, hayata, doğaya, içtimai yaşama bakışını farklılaştıran büyük değişimlere neden olan süreç modernizm olarak adlandırılır. Kelime anlamı itibarıyla modernizm “eskiden yeniye geçiş”, “eski olana, antikiteye karşı olma” anlamlarına gelmektedir (Yıldırım, 2009: 381; Aslan ve Yılmaz, 2001: s. 96). Burada karşı çıkılan “eski”, hayatın anlamlandırılmasında kullanılan modern öncesi bilgi edinme yöntemleridir. Modern dönemin insanının, Laplace’ın de dediği gibi hayata dair soru(n)larının cevabında tanrıya ihtiyaç duymadığı, onu hipotezine dâhil etmediği görülmektedir. İlgili soru(n)ların cevapları için farklı pozitif disiplinlerin ortaya çıktığı görülmektedir.

Modernizm dendiğinde ardında Rönesans, Reform, Aydınlanma, Hümanizm ve Fransız İhtilali gibi süreçlerin felsefi kökenini oluşturduğu tarihsel bir süreçten bahsedilmektedir. Rönesans sanatta, Reform sosyal yaşamda, Aydınlanma bilgede, Hümanizm insan iradesinde, Fransız İhtilali de siyasallaşmada özgürlük vadetmektedir. Ancak Charles Robert Darwin ile insanlığın gündemine giren evrim teorisinin ve onun içtimai yaşama uygulanma çabalarının (sosyal Darwinizm) modernizmin gidişatında büyük bir kırılma yarattığı görülmektedir (Hodgson, 2004). Modern insan tanrısından azade olmaya çalışırken, biyolojinin kurucu olduğu ontolojik izahlara ikna edilmeye, hatta zorlanmaya çalışılmaktadır. İnsanın biyolojisine indirgenerek tanımlanmasının ve bu durumun da sosyal, siyasal, ekonomik pek çok alana sirayetinin, modern dönem ideallerinin aksine farklı bir tarihsel tecrübenin yaşanmasına sebep olduğu söylenebilir. Hatta Eric Hobsbawm, özellikle Birinci Dünya Savaşı ve sonrası dönemi “katastrof (felaketler) çağı” veya “aşırılıklar çağı” olarak nitelermektedir (Hobsbawm, 1995: 19).

İnsanın ontolojik sorularının cevaplarını yaratıcı iradesinin dışında arama sürecinde en büyük kırılma, insanın ortaya çıkışında tanrısal izahın yerini almayı iddia eden evrim teorisidir. İnsanın biyolojisine indirgenerek açıklanmasının önünü açan evrim teorisi, modernizm ve sonrası dönemde insanın kendisini, hayatı, içtimai yaşamı açıklanmasında önemli bir değişim yaratmıştır (Ergün, 2022a). Evrim teorisi antropoloji biliminin ortaya çıkmasının önünü açmış, biyolojisine indirgenen insanın kolektif kimliği de etin ve kemiğin tarihsel izahıyla inşa edilmeye çalışılmıştır. İnsanlar ırklara ayrılmış, ırksal farklılıklar da özellikle iki dünya savaşı arası dönemde hem vatandaş kavramının tanımlanmasında hem de toplumların medeniyetler skalasındaki yerinin tespit edilmesinde kullanılmıştır. Bu süreçte de en büyük araçsal etkiyi, meşrulaştırıcı gücü antropoloji disiplininin sağladığına şahit olunmaktadır (Ergün, 2023).

İnsanın mahiyeti biyolojik olarak izah edildikçe insanın ruhu ve onun bilimsel tarafı psikoloji de bundan nasibini almıştır. Darwin’in *İnsan ve Hayvanlarda Duyguların İfadesi* (The Expression of The Emotions in Man and Animals) adlı çalışmasıyla açtığı yol, Sigmund Freud başta olmak üzere pek çok modern psikoloji teorisyenini, insanı tanımlamak için evrime dayanan biyoloji bilimini merkeze almaya itmiştir. Hatta bazıları o kadar ileri gitmiştir ki hayvanlardan tevarüs ettiğini düşündükleri kalıtsal etkileri açıklamak için insanı, “biyolojik iplerle sarsılan kuklalar” olarak tasvir ettikleri görülmektedir (Crook, 1994: 137). Diğer bir ifadeyle modern psikoloji, insanı ve onun ruhunu evrimsel süreç içerisinde hayvanlardan getirmiş olduğu beyin kimyasallarına indirerek, daha özgür değil, biyolojisinin kölesi bir varlık olarak tanımlamaktadır.

İnsan nedir sorusunun cevabının gücünü evrim teorisinin etkisinden alan biyoloji ilmi içtimai alanda o kadar etkili olmuştur ki onun modern ekonominin de temelini oluşturduğunu söylemek mümkündür. “Evrimsel ekonomi” isminde pek çok dergi çıkarılmış, bu konuyu açıklamaya çalışan çok fazla makale ve kitap

yayınlanmış ve hala yayınlanmaya da devam etmektedir. Çünkü evrim teorisini üretirken Darwin’in de modern liberal ekonominin temeli olan *laissez faire* ilkesini canlı yaşama uyarladığı öne sürülmektedir (Russel, 1990: 55-56). Daha sonraki ekonomistlerin de evrim teorisinin temel ilkelerini ekonomi yaklaşımlarını izah ederken kullandıkları görülmektedir (Ergün, 2023: 122). Hâsılı evrim teorisi modern ekonomiyi, modern ekonominin de evrim teorisini etkilediğini söylemek mümkündür. Hatta kimi düşünürlere göre evrim teorisinden gücünü alan biyoloji, kapitalist ekonomik sistemin ideolojik bir aygıtı olmanın ötesine geçememektedir. Zira bu görüşe göre modern biyoloji bilimi, tüketim toplumunun insan tipini meşrulaştırma görevi görmektedir (Lewontin, 2015).

İnsanın gerçekliğinin biyolojik temeller üzerine izah edildiği modern dönem ile birlikte güzellik algısının da biyolojinin dışı vurumu olan fizyolojiye indirgendiğine şahit olunmaktadır. İnsanlar modern öncesi dönemde de görünüşleri ile güzelliklerini sergiledikleri bilinmektedir. İnsanlar bunları giyimler, takılar ve çeşitli sürülen eşyalar ile yapmaktaydı (Eco, 2016). Ancak modern sonrası dönemde, özellikle son zamanlarda insanların moda olan güzellik ölçütlerine tıbbi müdahaleler ile ulaşmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir. İnsanlar doğuştan gelen biyolojik ve fizyolojik özellikleri ile yetinmemekte, kendilerini tıbbi teknolojilerin yardımıyla yeni baştan yaratmaktadırlar. Evrimsel kriterler, insanlık tarihinin büyük bir bölümünde çekici bulunan özellikler olmuştur (Singh, 1993, s. 357). Evrimsel süreç boyunca, bireylerin eş seçiminde bu işaretler önemli bir rol oynamış ve bu durum modern toplumda da devam etmiştir (Etcoff, 1999: 89). Estetik cerrahi olarak ifade edilen tıbbın bu alanı sayesinde her yıl milyonlarca insan görüntülerinde beğenmedikleri özellikleri değiştirmektedir. Bu durum her geçen yıl daha da geniş kitlelere yayılmaktadır (Ergün, 2024a).

Tıbbi teknolojilerin yardımıyla görüntüsü değiştirilebilen insanın davranışlarını kurguladığı zihin yapısının da değiştirilebilmesine imkân sağlanmıştır. Nöroteknoloji alanında yaşanan gelişmeler ile insan beynine müdahale edilebilme imkânı mümkün hale gelmiştir. Temelde nörolojik hastalıkların tedavisi ve insan beyninin imkânlarını artırmak iddiasıyla başlayan bu süreç, gelinen noktada insan davranışlarının kontrolünü mümkün kılacak aşamaya evrilmektedir (Ergün, 2024b). Tanrısal kaderden azade olup, daha fazla özgürlüğe kavuşacağı düşünülen insan, teknolojinin kaderine mahkûm edilmeye başlanmış ve beyin güvenliği meselesi tartışmaya açılmıştır (Ergün, 2022b). Evrim teorisi ile yaratıcıyı hipoteze dâhil etmeden insanı biyolojik unsurlarla açıklama ve “özgürleştirme” idealinin, insanın “kendisi” olma sorunsalını daha da büyüttüğü görülmektedir. Bu çalışmada birbirinden çok farklı gibi görünen konuların modern sonrası “insan”ın hallerinden, bu hallerin de birbirine içkin ve mündemiç olduğu izah edilmeye çalışılmaktadır.

2. Materyal ve Metot

Bu çalışmada, evrim teorisi ile biyolojiye indirgenen insanoğlunun modern dönem ve sonrasında yaşadığı temel değişimleri ve biyoteknolojik gelişmeler sonucu mevcut durumu analiz etmek için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, araştırmacının bir durumu, olayı, eylemi, süreci ya da bir veya birden fazla bireyi derinlemesine analiz ettiği, başta değerlendirme süreçleri olmak üzere birçok alanda kullanılan bir araştırma desendir. Durumlar zaman ve eylem açısından sınırlıdır ve araştırmacılar çeşitli veri toplama yöntemleri kullanarak uzun bir süre boyunca ayrıntılı bilgi toplarlar (Creswell, 2014). Araştırmalarda vaka çalışmaları, bir olayı oluşturan detayları tanımlamak, bir olayla ilgili olası detayları geliştirmek ve bir olayı değerlendirmek için kullanılır. Bu çalışma için makaleler, araştırmalar, kitap bölümleri ve tezler gibi birincil ve ikincil veri kaynakları kullanılmıştır.

3. İnsanın Ontolojik Mahiyeti: Biyolojik Evrim

Modern öncesi dönemde insanın ontolojik, yani varoluşsal izahının kahir ekseriyeti yaratıcı merkeze alınarak şekillenmekteydi. Elbette bu konuda dinler arası bir birliktelik olmadığı gibi aynı dinin içinde de farklı yaratım yaklaşımları söz konusuydu. Ancak bir yaratımın olduğu fikri gene kabul görmekteydi (Göze, 1989: 77-79). Ancak modern dönemde bu durum farklılaşmakta insanın ortaya çıkışıyla ilgili hipoteze yaratıcının dâhil edilmediği çeşitli hipotezler ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Bu hipotezlerin arasında da Darwin ile şöhret bulan ve geniş kitlelere yayılan evrim teorisi başı çekmektedir. Bu yüzden Darwin modern seküler dünyanın inşasında önemli bir figür olmuştur. Zira tersinden evrim teorisinin reddi kimilerine göre seküler dünyanın varlığını tehdit eden bir durumdur (Jones, 1980: 8-9). Bu nedenle modern dönem ile başlayan yeni zaman diliminde insanın ontolojik mahiyetinin değişme süreci, bu değişimin farklı alanlara sirayetini anlama

çabalarının başvuru merkezlerinden birisi olmasına neden olmuştur. İnsanın başlangıç anlatısının değişimi, bugünün nasıl yaşanacağını ve gelecekte insanı ne bekliyor sorularının cevaplarının da değişimine neden olmuştur.

İnsanın ortaya çıkışını biyolojik evrim teorisiyle açıklayan ilk kişi Darwin değildi. Darwin'den önce Jean-Baptiste Lamarck (1744-1829) canlılar arasında biyolojik köprüler kurmuştur (Doğan, 2005, s. 400). Lamarck 1809'da yayınlanan *Philosophie Zoologique* (Hayvanbilimsel Felsefe) adlı eseriyle beraber, türler arası geçişi savunmaya başlamıştır (Bowler, 2003: 78). Lamarck bu eserinde türlerin çok yavaş bir şekilde küçük aşamaların birbirine eklenmesiyle ilkel olandan kompleks olana doğru dikey biyolojik evrim süreçlerinin yaşandığını öne sürmüştür (Lamarck, 1963: 38-50). Lamarck'ın Darwin'den farı olarak biyolojik evrimsel sürecin tanrının (Supreme Author) bir hikmeti olduğuna inanmış olmasıdır (Lamarck, 1963: 60). Lamarck bir tanrı inancına sahiptir. Bu yüzden teorisinde türler arası geçişi savunsa da bunu yapabilecek tek gücün tanrı olduğunu vurgulamıştır.

Bugünden geçmişe bakıldığında evrim teorisini ilk olarak etraflı bir şekilde açıklamasına, hatta insanların maymun benzeri yapılardan geldiğini söylemesine rağmen Lamarck (1963: 170) değil de neden Darwin'in ön plana çıktığı daha da iyi anlaşılmaktadır. Çünkü Darwin teorisini açıkça tanrısal olanın karşısına koymaktadır. İnsanların başlangıçta böyle bir inancının olmadığını, zamanla onu hayal gücü, şaşma ve merak gibi yetilerinin sonucunda var ettiklerini öne sürmektedir (Darwin, 1975: 130). Darwin'de, Lamarck'ın teorisinden farklı olarak tanrı belirleyen değil, belirlenendir. Darwin'de asıl güç biyolojik hakikat olarak sunduğu doğal seleksiyona dayanan evrimdir. Bu doğal seleksiyon onun için o kadar önemlidir ki sadece insanı değil, bütün canlı âlemini açıklayan yegâne "hakikat", "hiç durmadan çalışan bir güç"tür (Darwin, 1976: 86-87). Bu yaklaşım neticesinde biyolojinin modern bilimsel bir disiplin olarak popülerlik kazandığını ve modern bilimsel düşüncenin merkezinde yer aldığını söylemek de yanlış olmayacaktır.

Darwin'in en meşhur iki eseri *Türlerin Menşei* (1856) ve *İnsanın Türeyişi* (1871)'dir. Darwin insanın biyolojiye dayanan ontolojik yolculuğunu açıklarken üç amacının olduğunu söylemektedir. Bunlar: insanın kendinden önce hangi şekillerden geçtiğini anlamak; onun gelişim yolunu izah etmek; son olarak da insan ırkları arasındaki farkları incelemektir (Darwin, 1975: 8). İlk ikisi için insanın ontolojik mahiyetini biyolojik bir alana indirgediğini söylemek gerekmektedir. Kendisinden sonra yapılan farklı disiplinlerdeki çalışmalar da insanı "biyo-ontolojik" gerçeklik üzerinden izah etmeye çalışmaktadır. Darwin'in üçüncü amacı olan ırklar arası farkların incelenmesinin veya böyle bir farkın olduğuna dair kanaat bildirmesinin kendisinden sonra ortaya çıkan otoriter sistemlerin "bilimsel" meşruiyetine dönüşmesine de neden olacaktır.

Darwin ırklar arası ayrımı oldukça fazla önemsemektedir. Biyolojisine indirgediği insanı bu sefer sınıflamaya tabi tutmaya çalışan Darwin, çeşitli kafatası çapı ölçümleri yapmış, bunları farklı toplumlarla kıyaslayarak çeşitli sonuçlar elde etmeye çalışmıştır (1975: 77). Kafatası çapı küçük olan insanları ve toplumları zekâ olarak da geri görmekte, doğuştan akıl sağlığı yerinden olmayan kişileri ise maymun atalarına ket vurma olarak izah etmektedir (Darwin, 1975: 77, 121). Kimilerine göre Darwin'in yaptığı tamamen bilimsel bir çabadır ve kendisinden sonra gelen faşist, öjenik ve hatta emperyalist politikalarla sorumlu tutulmamalıdır. Darwin'in özellikle *İnsanın Türeyişi* adlı eserinde kültürel olarak öyle karşılaştırmalar yapmaktadır ki, Batı dışı pek çok toplumu insan altı canlılar olarak da tanımlamaktadır (Darwin, 1975: 92). Darwin'in kafatasından anlam çıkarma merakı kendisinden sonra antropoloji isminde bir disiplinin de doğmasına neden olacaktır. Tarihsel olarak kafatası ölçen ilk kişi elbette Darwin değildir, ancak Darwin'in böyle bir işe girişmiş olması bu disiplinin doğmasına da vesile olmuştur.

Darwin'den sonra insanı biyolojisine indirgeyerek tanımlayanların sayısı oldukça fazlalaşmıştır. Bunlardan en popüler olan bir kaçına bakmak meselenin mahiyetini etraflıca anlamak bakımından oldukça önemlidir. Aslında Darwin'e zamansal olarak daha yakın zamanlarda yaşamış bilim adamlarına da başvuru yapılabilir ancak bugüne en yakın olanları incelemek bugünün anlaşılması için daha doğru bir seçim olacaktır. Bunların arasında son dönem yazdığı eserlerin satış rakamlarının yüksekliği ve farklı dillere çevrilmesiyle tanınan Oxford Üniversitesi Zooloji mezunu, evrimsel biyolog Richard Dawkins'tir. Dawkins'in en popüler eserleri *Gen Bencildir*, *Kör Saatçi* ve *Tanrı Yanılgısı*'dir. Dawkins'in toplamda 15 eseri bulunmaktadır. Dawkins bu eserlerinde de biyolojik saiklerle insanı ve varlık âlemini anlamlandırmaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Otuzdan fazla dile çevrilen ve Dawkins'in en meşhur eseri olan *Gen Bencildir*'de yazar insanın ontolojik mahiyetini sorgulayan bir başlık ile giriş yapar: "İnsanlar neden var?" Bu sorunun cevabını dünyada gerçek anlamda ilk veren kişinin Darwin olduğunu söyleyen Dawkins, 1856 yılından önce "insan nedir", "insan neden

var” ve “yaşamın bir anlamı var mı” gibi sorulara verilen cevapların hurafe ve anlamsız olduğunu öne sürer (Dawkins, 2007, s. 9). 1856 Darwin’in Türlerin Menşei adlı eserini yayınladığı yıldır ve Dawkins bu yılı insanın ontolojik gerçekliği için bir milat olarak kabul eder. En basit ve genel tanımıyla Dawkins, insanın biyolojik sebeplerden ötürü bencil olduğunu iddia etmektedir. Bu durumu da meşrulaştırmak için “hakkını elde edebilen her varlığın bencil olması beklenmeli” (2007: 61) diyerek ifade etmektedir. Bunun da Darwin’in dediği gibi doğal seleksiyonun hâkim olduğu dünyada kaçınılmaz olduğunu düşünmektedir (Dawkins, 2007: 62). Dawkins Tanrı Yanılgısı adlı eserinde yaratıcı tasavvurunun insanın sosyo-kültürel bir hatası olduğunu, özellikle evrimsel biyolojik “kanıt”ların bunu reddettiğini ifade ederken (Dawkins, 2009: 107-143), Kör Saatçi adlı eserinde de insanın ereksel/amaçsal ontolojik saiklerle var olduğunu reddetmektedir (Dawkins, 2004: 25). Dawkins üç eserinde de insanın ontolojik bütün sorularına aşırı indirgemeci yanıtlar vermekte ve biyolojik “hakikat” dışındaki bütün cevapları reddetmektedir.

Dawkins gibi evrimsel biyolog olan Richard Charles Lewontin, Harvard Üniversitesi Biyoloji Bölümü mezunudur. Lewontin de insanın ortaya çıkışını evrim ile açıklar. Ancak bir farkla, o da biyoloji ve evrimsel kuramlar üzerinden insana biçilen sosyal rolleri hariç tutarak. Hatta bu konuda Darwkin’i ağır eleştirilere tabi tutar. Özellikle Darwkins’in Gen Bencildir eserinde her şeyin önceden genler tarafından belirlendiği iddiasını bilim dışı bulur ve kabul etmez (Lewontin, 2015: 25). Dawkins’in bu yaklaşımını aşırı indirgemeci ve hatta onsekizinci yüzyıl burjuva devrim ideolojisinin bir uzantısı olarak görür. Dawkins’in düşüncelerini de bu ideolojiye duyulan derin bağlılığın bir uzantısı olduğunu öne sürer (Lewontin, 2015: 91). Hatta Lewontin, Darwin’i de aynı saiklerle eleştirir. Darwin’in evrim kuramının merkezine koyduğu doğal seleksiyon fikrini ekonomist Thomas Robert Malthus’un nüfus teoreminden aldığını bu teoremin de aslında döneminde yoksulları korumak için çıkarılacak kanuna karşı sav olarak ortaya attığını ifade emektedir (Lewontin, 2015: 21). Bu düşünürlerin neden fikirlerini gücün ve sermayenin yönünde yaptıkları sorusuna Lewontin’in verdiği cevap modern bilimin üzerine ciddi bir eleştiridir (2015: 14): “çünkü bilim zaman ve para isteyen beşeri bir üretim faaliyetidir ve bu nedenle dünyada parayı, zamanı kontrol eden güçler tarafından yönetilir ve yönlendirilir”. Bu yönlendirme ile de modern insanın ontolojik mahiyetinin biyolojiye kaydıgına/indirgendiğine şahit olunmaktadır.

İnsanın ontolojik ve içtimai izahını insanın biyolojisi üzerinden yapan bir diğer popüler düşünür ise Yuval Noah Harari’dir. Harari’nin eğitimi biyoloji değil, tarihtir. Harari’nin birçok kitabı olmasına rağmen iki meşhur eseri: Hayvanlardan Tanrılara: Sapiens ve Homo Deus: Yarının Kısa Tarihi’dir. Kısaca Sapiens olarak bilinen eser 30’dan fazla dile çevrilmiş ve çok büyük kitleye ulaşmıştır. Harari de Dawkins gibi insanın bütün yönlerinin kültürel özelliği dâhil evrimsel süreçle inşa olunan biyolojisi tarafından şekillendirildiğini öne sürmektedir (2015: 50). Harari bu eserinde sürekli olarak insanın yaratılmadığını biyolojisinin yönlendirmesiyle evrimleştiğini ve doğuştan gelen eşitlik fikrinin yanlış olduğunu vurgulamaktadır (2015: 118-119). Harari’ye göre insanın ontolojik izahı biyolojik evrimle izah edildiği gibi insanın davranışlarının büyük kısmını da “biyolojik hayatta kalma güdüsü” belirlemektedir (2015: 145). Harari bu eserinin son kısmında en nihayetinde biyoteknolojik gelişmeler ile insanın biyolojik sınırlarını aşma “fırsatı” bulunduğunu “müjde”lemektedir (2015: 251, 261). Sapiens’te yoğun evrimsel biyolojik indirgemelerle insanın mahiyetini izah ettiğini düşünen Harari, Homo Deus’ta ise biyoteknolojiler sayesinde insanın evriminin zengin bir sınıf için hızlanacağını ve zengin ile fakirin arasındaki farkın daha artacağını öne sürmektedir (2016: 282). Bu konu altıncı başlık altında daha detaylı bir şekilde incelenecektir.

4. İnsanın Ruhu: Hayvan Olmaktan Gelen Kalıtsal Kimyasallar

Darwin ile popüler olan, insana dair alanların evrimsel biyoloji ile açıklanma kültüründen nasibini alan ilk disiplinlerden birisi insanın ruhsal durumunun izahı olan psikoloji olmuştur. Evrimsel psikoloji olarak da bilinen bu yaklaşım en genel tabirle insanın ruhsal durumunu atası oldukları kabul edilen hayvanlardan, ilkel insan yaşantılarından ve beyin kimyasallarının salgılanması üzerinden açıklamaktadır. Bu yaklaşımın ilk teorisyeni Darwin’dir. Darwin’in 1872’de yani *İnsanın Türeyişi*’nden yaklaşık bir yıl sonra yayınladığı *İnsan ve Hayvanlarda Duyguların İfadesi* (The Expression of The Emotions in Man and Animals) isimli çalışması insanın sadece ontolojik mahiyetini değil, bugününü de açıklama iddiasını taşımaktadır. Bu çalışmada Darwin, insanların duygu ve davranışlarını hayvanlara benzeterek açıklamaya çalışmaktadır. Bu yaklaşıma göre insanın bütün duygu ve davranışları, insanın biyolojik evrim sonucunda oluşan kalıtsal ve içgüdüsel durumların bir neticesidir (Darwin, 1897: 335-337). Bu yaklaşım 19. yüzyılın sonu, 20. yüzyılın başında o kadar popüler hale

gelmiştir ki pek çok düşünür insanı “biyolojik iplerle sarsılan kuklalar” olarak tasvir etmiştir (Crook, 1994: 137).

Evrimsel psikolojinin en popüler temsilcisi hiç kuşkusuz Sigmund Freud’dur. Freud içeriği ve temel yaklaşımı Darwin’in *İnsan ve Hayvanlarda Duyguların İfadesi* adlı eserinin bir benzeri olan *Totem ve Tabu* adlı eserini yazarken Darwin’den esinlendiğini açıkça ifade etmiştir. Freud bu eserinde insanların duygusal gelişimini biyolojik evrim ile açıklamaktadır (2011: 78). Freud da döneminin düşünürleri gibi insanı biyolojik evriminin bir sonucu olarak doğası gereği savaşı bir canlı olarak tasvir etmektedir. Hatta Hitlerin kariyerinin zirvesinde, Avrupa İkinci Dünya Savaşı’nın eşliğindeyken 1932 yılında Milletler Cemiyeti düşünürlerin savaşı reddeden, onun olumsuz yönlerinden bahseden bir mektup projesi geliştirmiş, Freud ile de Albert Einstein mektup arkadaşı olmuştur. Bu mektuplar daha sonra *Niçin Savaş* başlığıyla yayınlanmıştır. Bu mektuplarda Einstein, Freud’a “insanlar neden savaşı” sorusunu sormaktadır. Cevap olarak Freud (Freud ve Einstein, 2010: 29): “İnsanlar arasındaki çıkar kavgalarının çözümü, genellikle şiddete başvurma yoluyla olmuştur. Bu durum, insanın da içinde yer aldığı hayvanlar âleminde de söz konusudur” demektedir. Einstein de Freud’dan farklı düşünmemekte o da (Freud ve Einstein, 2010: 25): “Aklıma ancak tek bir cevap geliyor: İnsan, nefret ve yok etme ihtiyacını bünyesinde taşımaktadır. Öyle görünüyor ki savaşa sebebiyet veren en trajik faktör bu dürtüdür” diye açıklamaktadır. Bu cevaplar iki düşünürün de savaş arzusu içinde oldukları anlamına gelmemektedir.

Bilinç dışı Freudyen psikolojinin en önemli kavramlarından. Bilinç dışının çoğunluğu Freud’a göre hem evrimsel biyolojik kalıtsal mirasla hem de erken dönem çocukluk dönemiyle şekillenir ve kişi bu duruma maruz kalır. Freud bu durumu açıkça biyolojik evrim teorisine dayanarak açıklamaya çalıştığını da belirtmektedir (Freud, 2011, ss. 77-79). Sigmund Freud’un 1901 yılında yayımlanan Psikopatolojinin Gündelik Yaşamdaki Yansımaları adlı eseri, gündelik yaşamda karşılaşılan dil sürçmeleri, unutmalar ve tesadüf gibi görünen olayların arkasındaki psikolojik mekanizmaları açıklamaya çalışır (2016, s. 15). Çünkü ona göre ister bilinçli ister bilinçsiz olsun insan duygu, düşünce ve davranışlarının psiko-biyolojik determinist bir izahı vardır. Freud’a göre, gündelik yaşamda karşılaşılan ve tesadüf olarak nitelendirilen olaylar, aslında bilinçdışı süreçlerin bir sonucudur (2016, s. 45). Bu yaklaşım, psikolojik determinizm olarak adlandırılabilir bir anlayışı yansıtır. Freud şöyle der: “Psikik yaşamda tesadüf yoktur; her şeyin bir nedeni vardır” (2016, s. 47). Bu nedenler de biyolojik materyalist ve psikik olarak tanımladığı insan ruhunun ki bu da aslında ruh değil, beyin yapısıyla doğrudan ilişkilidir, kalıtsal ve psikolojik süreçler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Brenner bu yaklaşımın, Freud’un kader anlayışının temelini oluşturduğunu, insana biyolojik materyalist determinizme dayanan bir kadar yaklaşımı geliştirdiğini vurgular (1973, ss. 177-179).

Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü sahibi Charles Sherrington’ın 1906 yılında yazdığı *Bütünleştirici Sinir Sisteminin Bütünleştirici Eylemi* (Integrative Action of the Nervous System) adlı eseri, organizmalardaki (insanlar dâhil) refleks ve içgüdüsel tepkilerin alt beyin (hayvansal) merkezlerinden kaynaklandığını, bunun da biyolojik evrimin doğal sonucu olduğunu iddia etmektedir (Crook, 1994: 131). Evrimsel psikolojinin önemli isimlerinden Henry Rutgers Marshall, 1916 yılında yazdığı *Savaş ve Barış İdeali* (War and the Ideal of Peace) adlı eserinde, insanın hayvanlarla benzer özelliklerini analiz etmekte ve insanı “savaşı bir hayvan” olarak nitelemektedir (Marshall, 1916: 95). Bu çıkarımlar biyolojisine indirgenerek tanımlanan insanın davranışlarını etkileyen psikolojik izahının da bu düşünce etrafında nasıl şekillendirildiğini göstermektedir.

İnsan ruhunu, hayvanlardan evrimle gelen kalıtımla açıklayan bir diğer düşünür ise Gustave Le Bon’dur. Le Bon insanın “ruhsal” yapısını hayvanlardan geldiğini düşündüğü kalıtsal özelliklere atıf yaparak izah etmekte, doğanın şartlarına hem biyolojik hem de ruhsal (ki ikisini de biyolojik anlamda kullanmaktadır) olarak uyum sağlayamayanların ise yok olduğuna inanmaktadır (Clark, 1984: 133). Toplumsal değişimin az ve yavaş olduğu toplumların ırksal olarak psikolojik yapısından kaynaklandığını düşünen Le Bon, bu durumun da kalıtsal niteliklerle ilgili olduğunu iddia etmektedir (1997, s. 10). Doğanın zayıflara acımadığını düşünen Le Bon, devletin de bunu yapması gerektiğini önermekte, kişinin zekâ yapısının kafatası yapısı ve beyin kimyasallarıyla alakalı olduğundan zayıf “ruh”lu olanlar için çabalamanın gereksiz olduğunu ileri sürmektedir (2001: 239). Bu yüzden ona göre insanın kalıtsal yapısı gereği savaşmak ve yok etmek ruhunda var olduğundan savaş, taraflardan birisi yok olsa bile insan var olduğu sürece asla sona ermeyecektir (Le Bon, 2001: 242). Evrimsel biyolojiden alındığı iddia edilen ve savaşı yücelten bu yaklaşımlar modern otoriter ve totaliter sistemlerin ve ırkçı yaklaşımların doğmasında önemli bir itki görevi görecektir.

Elbette yapılan savaşları ve oluşturulan çatışmacı hayat algısını modernizme tamamen boca etmek haksızlık olur. Çünkü modern sonrası dönemde çatışmacı olmayan, uyuma ve dayanışmaya dayanan modern akımların

da olduğunu unutmamak gerekir. Zira Peter Kropotkin’in *Karşılıklı Yardımlaşma*, Richard Lewontin, *İdeoloji Olarak Biyoloji*, John Rawls’in Adalet Teorisi gibi düşünür ve eserler başta olmak bu konuda çeşitli eserler verilmiştir. Ancak modern dönemde özellikle doğal seleksiyona dayanan evrim teorisinden neşet eden ve bu bağlamda dünya okuması yapan düşünce insanların olduğunu ve hatta bu yaklaşımların devlet politikalarına kadar yansıdığını, binlerce insanın ölümüne ve zulümler görmesine sebebiyet verdiğini, “bilimsel meşruiyet” ürettiğini de gözardı etmemek gerekmektedir.

5. İnsanın Siyasallığı: Etnin ve Kemiğin “Büyük Anlatı”sı

Modern siyasetin de hem teorik hem de pratik olarak evrimsel biyolojinin argümanlarından etkilendiğini söylemek mümkündür. Bu durum bütün modern siyaset yaklaşımları için elbette söylenemez ancak belli alanlarda etkisinin olduğunu ifade etmek de gerekmektedir. Siyasetin insanların insanları etkileme sanatı olduğu düşünülürse “insan”ın tanımı yöntem biçimini ve idealini doğal olarak etkileyecektir. Soğuk Savaş sonrası dönemde çeşitli teorileriyle sosyal bilimlerde oldukça büyük etki yaratan Francis Fukuyama da “modern biyoloji bilgisinin siyaset anlayışı üzerinde derin etkilerinin olduğunu” ifade etmiştir (2002: xii). Eğer insan biyolojik bir varlık ise ona dair geliştirilecek siyasaların da buna uygun olması gayet doğaldır. Evrimsel biyolojinin temel argümanlarına dayanan ve 19. yüzyılın sonunda ortaya çıkan antropoloji disiplini, önce insanları ırklara ayırmış, daha sonra da insanın eti ve kemiği üzerin yapılan izahlar onun siyasal aidiyetini de belirlemeye başlamıştır. Modern öncesi dönemin soya dayanan kavmiyetçi yaklaşımına benzese de daha kompleks bir durumun ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

İnsanın kolektif aidiyetinin araştırıldığı antropoloji disiplininin ortaya çıkışının temelini Darwin ile izah etmek mümkündür. Çünkü kafatasları ölçerek buna yoğun ve derin anlamlar yükleyen Darwin, toplumları ırklara ayırmış ve bunu da bir üstünlük meselesi olarak sunmuştur (Darwin, 1975: 53-77). Antropolojinin Darwin sonrası kurucu figürleri Darwinist olmalarının yanında, bu disiplini kendi toplumlarını üstün gösterme çabasının bir aracı olarak kullandıklarını da söylemek yanlış olmayacaktır. Diğer bir ifadeyle antropolojik, bulgu olarak sunulan anatomik bulguları siyasal bir amaç için kullanıldığına şahit olunmaktadır. Literatüre bakıldığında antropolojinin kurucu figürlerinden sayılan Edward Burnett Tylor, James Frazer ve Georges Vacher de Lapouge’un düşünceleri irdelendiğinde bu durum açıkça kendini göstermektedir. Tylor ve Frazer antropolojik verileri kullanarak İngilizlerin dünya medeniyet hiyerarşisinde üstün olduklarını iddia etmektedirler (Bulut, 2023: 22). Sosyal Darwinist Vacher de Lapouge’un da etkileri Nazizm’e ulaşacak bir yaklaşımı benimsediği görülmektedir (Hecht, 2000: 285-286; Toprak, 2012: 17). Vacher de Lapouge 1899 yılında kaleme aldığı *Ari’nin Sosyal Rolü* (L’Aryen Son Role Social) adlı çalışmasında öncelikle insanı memeli hayvanlar sınıfı içine almakta, hayattaki tek gerçekliğin ise güçlü olmak olduğunu öne sürmektedir. Ona göre doğal seleksiyonla insanlaşan bu canlının gücünü korumak için doğal seleksiyonun içtimai alanın bütününe yayılması zorunlu ve kaçınılmazdır. Zira güçlü ve zeki insanları ayırt etmek onun için oldukça kolaydır: kafataslarını ölçmek yeterlidir (Vacher de Lapouge, 1899: 410-412). İnsanın anatomik yapısının üstünlük iddialarını bilimsel alanda bile bu kadar vulger şekilde tartışıldığı dönemde siyasetçilerin de bunu kendi siyasetlerine “bilimsel” meşruiyet için kullanmaları anlaşılabilir bir durumdur.

Dönemin bilim insanların insanı ete, kemiğe, biyolojisine indirgediği bir zaman diliminde Adolf Hitler’in Almanya’yı bu tür “bilimsel” veriler ışığında yönetmeyi denediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Hitler’in *Kavgam* (Mein Kampf) adlı eseri incelendiğinde yaptıklarının teorik zeminini oluşturan görüşlerin nereden beslendiği kendini açıkça göstermektedir. Hitler, ilk kez 1925 yılında yayınlanan ve intihar ettiği 1945 yılına kadar on sekiz dile çevrilen ve 18 milyon nüsha satılan eserinde (Koschorke, 2016: 7), modern bilimin insanı çözümlediğini düşünmektedir. Doğanın kanunlarının güçlü olan ile güçsüz olanların birleşmesine karşı çıktığını, güçsüzlerin elenip yok olması ve güçlülerin devam etmesi gerektiğini düşünen Hitler, bu durumun insan neslinin yükselmesi için zaruri durum olduğunu öne sürmektedir (2007: 254). Hitler için ırklar arası farklılık ve bundan kaynaklanan eşitsizlik oldukça doğal bir durumdur. Bu eşitsizlik merhamete yol açmamalıdır. Doğada sürekli ve amansız bir kavga hali mevcuttur ve güçsüz olanlar yok olmaya mahkumdur. Hitler’e göre kavga zayıf ve hastalıklı mahlûkların elenmesi için büyük bir fırsattır. Zaten Hitler’e göre sadece güçlü olan insanlar üremelidir ve diğerlerinin üremesi ise sadece nesli bozmaktadır (2007: 255-257). Hitler bu düşünceleri iktidarı döneminde politikalarına yansıtmış, milyonlarca insanın ölümüne neden olmuştur. Hatta Hitler Alman ari ırkından olmasına rağmen fiziksel, biyolojik ve ruhsal hasta olduğunu düşündüğü insanların

üremesine engel olmak amacıyla 1933 yılında Kısırlaştırma Yasası çıkarmıştır. Bu yasa çerçevesinde yaklaşık beş yıl içinde 320.000 insan zorla kısırlaştırılmıştır (Geary, 2000: 59-60).

Evrimsel biyoloji bilgisi sadece Hitler dönemi Almanya’da değil, dönemin Amerika’sında da oldukça yoğun bir şekilde kendini göstermiştir. Modern sonrası Amerikan popüler biliminde insan tanımı yapılırken biyolojik indirgemeci yaklaşımlar hâkim paradigmaya dönüşmüştür (Crook, 1994: 137). Amerika’da insan tanımı o kadar evrimsel biyolojik indirgemecidir ki ırkçılığın en marjinal örnekleri görülmektedir. Amerika’nın geçmiş sosyo-kültürel yapısında olan ırkçı yaklaşımlar evrim terorisine ile “bilimsel” bir meşruiyet alanı bulmuştur. Bu durumun sosyal, siyasal ve hukuksal en büyük karşılığı ırklar arası evliliğin yasaklanmasıdır. İlk olarak 1861 yılında Nevada eyaletinde uygulanan Irklar Arası Evlilik Yasası (Anti-Miscegenation Laws) 1967 yılında Yüksek Mahkeme (Supreme Court) tarafından kaldırılana kadar toplam 14 eyalette uygulanmıştır. Yüzyılı aşkın bir süre Amerika’da uygulanan bu yasaya göre beyaz ırkların başta siyah ırk olmak üzere diğer ırklarla evlenmeleri yasaklanmıştır. Yasaya muhalefet edenlere de hapis veya para cezası öngörülmüş ve uygulanmıştır (Sohoni, 2007: 587-588; Barnett, 1964: 95-96).

Amerika’da 1901 ile 1909 arasında devlet başkanlığı yapmış ve bugünkü saldırgan politikaların kurucularından Theodor Roosevelt (Sümer, 2008: 125), 1901 yılında kaleme aldığı *Yorucu Yaşam* (The Strenuous Life) adlı eserinde dönemin doğal seleksiyona dayanan, biyolojik insan tanımını hakikat olarak görerek kendi ülkesine bir ideal olarak göstermektedir. Roosevelt barış aramayı alçaklık olarak nitelemekte, güçlü insanlar yetiştirerek dünya egemenliğini ele geçirmeyi ise kendi toplumuna en büyük ideal olarak sunmaktadır. Çünkü doğanın ve bilimin kendilerine öğrettiği şeyin büyük bir mücadele olduğunu, biyolojik bir varlık olan insanın ise bu mücadeleye hazırlanması gerektiğini, kendilerinin de asli görevinin bu olduğunu vurgulamaktadır (Roosevelt, 1902: 20-24).

Modern dönemde insanın ontolojik mahiyeti biyolojisine indirgenmiş, ruhu beyin kimyasalları ile izah edilirken, siyasal kimliğinin de bundan nasibini almış olması anlaşılabilir bir durumdur. Çünkü insanın ortaya çıkışı yani ontolojik kodları değişince bugün algısı ve gelecek tasavvuru da bundan etkilenenecektir. Modern dönemde insanın biyolojisine indirgenerek tanımlanması ve ırksal hiyerarşinin olduğu “bilimsel” yöntemlerle öne sürülmesi siyasal sonuçları olan pek çok duruma sebep olmuştur. Siyasetin modern “bilim”den aldığı güçle önce insanlarını sonrada toplumlarını inşa çabaları bütün menfi tarihsel olaylara rağmen kendi içinde tutarlıdır. Zira hakikatin kaynağı olma iddiasını taşıyan “bilim” bu durumu gerekli kılmaktadır. Siyasete sıçrayan bu durum elbette diğer alanları da etkilemiştir. Bu alanlardan bir diğeri de elbette ki insanın ekonomik boyutudur.

6. İnsanın Ekonomisi: Hayatta Kalma Mücadelesi

Darwin doğal seleksiyona dayanan evrim teorisini inşa ederken açıkça Malthus’un nüfus teoreminden etkilendiğini ifade etmektedir. Malthus’un nüfus teoremini açıkladığı 1798 yılında yayınlanan *Nüfus İlkesi Üzerine Deneme* (An Essay on The Principle of Population) adlı çalışması, İngiltere’de o dönem çıkarılmak istenen Yoksulları Koruma Kanunu’na karşı çıkmak amacıyla yazılmıştır (Lewontin, 2015: 21). Malthus bu çalışmasında canlı nüfusunun geometrik, gıda artışının ise aritmetik olduğundan toplumda güçsüzler lehine çıkarılacak bir yasanın canlı dengesine ve doğal düzene zarar vereceğini öne sürmüştür (1966, s. 14). Malthus bu eseriyle yoksullar lehine çıkarılmak istenen bir yasaya karşı çıkmış, ekonomide hayatta kalma mücadelesinin tek gerçek olduğunu öne sürmüş, Darwin’de bu görüşünü canlı âlemin var oluşunu, hayatta kalışını açıklamak için kullanmıştır (Darwin, 1975: 87). Ayrıca Darwin’in evrim teorisini geliştirirken kullandığı kavramlardan birisi de liberal ekonominin en temel kavramların birisi olan *laissez faire* ilkesi olmuştur (Halliday, 1971: 391). Yani bir yönüyle evrim teorisinin ortaya çıkışının en önemli nedenlerinden birinin ekonomik kaygılar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

İnsanın varlığının tek amacının hayatta kalmak olduğu iddiası doğal olarak hem bilimsel hem de pratik olarak ekonomik alanda çok ciddi karşılık bulmuştur. Liberalizmin en önemli temsilcilerinden Spencer, yoksulluğun ve acı çekmenin doğal bir durum olduğunu, üst bir otoritenin yoksullar lehine ekonomiye ve sosyal hayata müdahalesine karşı çıkarak, hayatta kalma mücadelesini savunmuştur (1964, ss. 5-24). Spencer gibi düşünen Le Bon, doğal seleksiyonun işleyebilmesi, hayatta kalma mücadelesinin devam edip, güçlü nesillerin ortaya çıkması adına yoksullar lehine ekonomiye müdahale edilmesine karşı çıkmıştır (2001, s. 208; Hawkins, 1998: 186-187).

Biyoloji ve canlı yaşamın meselesi olması gerekirken evrimci teorisyenlerin ekonomik yaşama dair bu net tavırları kendilerinden sonra gelen ekonomistleri de doğal olarak etkilemiştir. “Evrimsel ekonomi” başlığıyla

çok sayıda dergi kurulmuş ve bazıları da bugün hala varlığını devam ettirmektedir. Evrimci biyolojinin ekonomiyi etkilediği modern dönemin ilk ekonomi teorisyenlerinden biri Thorstein Bunde Veblen (1857-1929)’dır. Veblen “evrimsel ekonomi” terimini kullanmış ve ekonominin temel ilkelerinin doğal seleksiyon ve hayatta kalma mücadelesi başta olmak üzere Darwinci perspektifle inşa edilmesini savunmuştur (Hodgson, 1998: 161). Veblen gibi iktisatta evrimci kuramın temel dinamiklerinin kullanılması gerektiğini düşünen Joseph Alois Schumpeter (1883-1950), teknik kavramlarla evrimi sentezlemeye çalışmıştır. Schumpeter’in vefatından sonra onun düşüncelerini takip edenler Uluslararası Joseph Schumpeter Topluluğu adında bir organizasyon kurmuşlardır. Bu organizasyon tarafından da Journal of Evolutionary Economics (Evrimci Ekonomi Dergisi) adında bir dergi yayınlanmaktadır (Hodgson, 1998: 162). Bu dergi 2024 itibarıyla hala yayın hayatına devam etmekte ve evrimci düşünceyi temel alan bir çizgide yayın politikası gütmektedir.

İktisadi bir eleştiri olan Mathus’un teoreminden esinlenen ve liberal ekonominin temelini oluşturan *laissez faire* ilkesini doğal yaşama uyarladığı bilinen Darwin’in fikirlerinin de ekonomi bilimcileri tarafından sahiplenilmesi oldukça anlaşılabilir bir durumdur. Darwinizmin doğal seleksiyoncu evrim teorisinin iktisadi karşılığı oldukça fazla önemseyen John Maynard Keynes’in de hocası olan Alfred Marshall 1890’da yayınlanan *Ekonominin İlkeleri* (Principles of Economics) adlı çalışmasında iktisatçıların merkez noktasının, kabilelerinin ekonomik dinamiklerden ziyade ekonomik biyolojiye dayandığını ifade etmiştir (Marshall, 2013: xxv; Dosi ve Nelson, 1994: 154). Çünkü Marshall’a göre evrimci biyologlar insanın temel niteliklerini çözümlemiş ve ekonomik tavırlarını yönlendiren ontolojik ilkeleri ortaya koymuşlardır. İnsan var oluş, hayatta kalma mücadelesi veren bir varlıktır ve bütün ekonomik sistemin de bu veri ışığında kurgulanması gerekmektedir (Marshall, 2013: 195-200).

Doğal seleksiyona ve hayatta kalma mücadelesine dayanan evrimci paradigmaya dayanan modern iktisadın hala en vazgeçilmez ilkesinin *laissez faire* fikrinden esinlenilen “serbest piyasa” olması tesadüfi değildir. Kimilerine göre bu ilke üst ekonomik sınıfın çıkarlarını korumak için ortaya atılmıştır. Evrimci paradigmanın Endüstri Devrimi sonrası ortaya çıkan “vahşi kapitalizm”in yarattığı insan-doğa-ekonomi ilişkisinin bir sonucu olduğu düşünülürse aslında öncelikle var olan toplumsal durumun doğa bilimleri ile meşrulaştırıldığı, ardından da “doğa bilimleri” vasıtasıyla, “bilimsel” gücün ekonomik alanı mas ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Burada karşılıklı bir meşrulaştırmanın olduğunu söylemek gerekmektedir. Bu yüzden modern iktisat insan güdülerinin en güçlüsü olarak kabul edilen kişisel çıkarları merkeze almaktadır (Koslowski, 2001: 1). Bu aslında o dönem doğal seleksiyonun ve hayatta kalma mücadelesinin varlık aleminde tek gerçek olarak sunulmasında ve bu paradigma üzerine nesiller yetiştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Tarihsel dönemi kendi içinde anlamlandırmak gerekirse Endüstri Devrimi’nin ilk dönemlerinde İngiltere başta olmak üzere Batılı ülkelerde yaşanan sosyo-ekonomik gerçeklik olan hayatta kalma mücadelesi, Darwin tarafından doğa bilimlerine sirayet ettirilmiştir (Hawkins, 1997: 152). Ardından da bilimsel dilin gücü ile sunulan doğal seleksiyona ve hayatta kalma mücadelesine dayanan evrim fikri ekonomi biliminde ciddi karşılıklar bulmuştur. Bugün de hala bu tartışmalar devam etmektedir.

7. İnsanın Güzelliği: Biyo-Fizyolojik Moda

İnsanın ontolojik mahiyetinin evrimsel biyolojiyle, ruhunun beyin kimyasallarıyla, siyasal kimliğinin etin ve kemiğin -antropolojik- büyük anlatısıyla, ekonomisinin ise hayatta kalma güdüsüyle açıklandığı bir zaman diliminde “güzellik” algısının da etkilenmemesi beklenemezdi. Görünenin ötesinde bir varlık olmadığının yoğun bir şekilde empoze edildiği modern ve sonrası dönemde insanın anlam dünyasını oluşturmak için elinde sadece maddi dünya kalmıştır. Bu da materyalist, hedonist yaklaşımları doğal olarak beslemiştir. İnsanın tarih boyunca en idealine ulaşmak için çalıştığı güzellik algısı da modern sonrası dönemdeki biyolojinin hâkimiyetten etkilenmeye başlamıştır. Elbette modern öncesi dönemde de güzelliğin maddi ve salt görüntü üzerinden bir tanımı vardı. Ancak son dönemlerde biyolojik ve fizyolojik tıbbi müdahaleler sonucunda dönemin güzellik modasına benzemek için yoğun uğraşlar verildiğine şahit olunmaktadır. Beden artık üzerine sürülen, takılan ve sürülen şeylerle değil, doğrudan kendisinde yapılan değişiklikler ile güzelliğin ölçütü olmaya başlamaktadır.

Modern biyolojik evrim teorisi, insanın güzellik algısını derinden etkilemiş ve bu algı, evrimsel psikoloji çerçevesinde açıklanmaya çalışılmıştır. Biyo-fizyolojik olarak algılanan güzellik, estetik cerrahisindeki gelişmeler ile moda dünyasında temel bir paradigma değişimine gidildiğine şahit olunmaktadır. İnsanlar belirli fiziksel görünimleri elde etmek için bedenlerini şekillendirme çabasına girmiş, doğuştan gelen biyo-fizyolojik

görünümelerini değiştirmeye başlamışlardır. Evrimsel psikolojiye göre insanın güzellik algısı, belirli biyolojik işaretlere dayanır. Simetri, sağlıklı görünüm ve üreme kapasitesi gibi evrimsel kriterler, insanlık tarihinin büyük bir bölümünde çekici bulunan özellikler olmuştur (Singh, 1993, s. 357). Evrimsel süreç boyunca, bireylerin eş seçiminde bu işaretler önemli bir rol oynamış ve bu durum modern toplumda da devam etmiştir (Etcoff, 1999: 89). Günümüzde ise bu evrimsel güzellik kriterleri, estetik cerrahi ve modanın şekillendirdiği görünümle yakından ilişkilidir. Ancak bu durum kişisel düzeyde çeşitli sosyo-psikolojik etkiler doğurmuştur. Doğuştan gelen biyo-fizyolojik görünümün değişimi kişilerin umduğu tatmini sağlamaması ve değişim hızına ayak uydurulamaması pek çok pisko-patolojik sonuçların doğmasına neden olmuştur.

Estetik cerrahi, evrimsel psikolojinin öne sürdüğü güzellik kriterlerini sağlayan bir araç olarak görülmektedir. Simetrik yüzler, ince bel, geniş kalça oranı gibi özellikler, estetik ameliyatların odak noktalarından biridir. Bu biyo-fizyolojik moda, estetik cerrahinin küresel çapta hızla yayılmasına neden olmuştur (Swami, 2007: 45). Estetik cerrahi prosedürleri artık dünya genelinde milyonlarca insan tarafından talep edilmekte ve bu durum, bireylerin güzellik algısının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Ergün, 2024a).

Estetik cerrahisi son yüz yılda oldukça dramatik bir gelişme yaşamıştır. 1948 yılında Amerika’da estetik cerrahi müdahale yaptırmış insan sayısı yaklaşık on beş bin civarındayken (Gürler, 2018: 142), bu rakam 2001 yılında bir milyonu (American Society for Aesthetic Plastic Surgery, 2001, s. 3), 2022 yılında ise yirmi üç milyonu aşmıştır (Plastic Surgery Statistics Report, 2022, 10). Sadece 2001 ile 2022 arasındaki 22 yıllık dönem baz alındığında bile artış yüzde 2300’dir. Dünya genelinde ise 2022 yılında 33 milyondan fazla insanın bedenlerini “ideal” güzellik görünümüne benzetmek için estetik yaptırdığını göstermektedir (Global Survey 2022). Bu müdahaleler şifa ve tedavi amaçlı değil, ideal güzellik ölçütlerini yakalamak, dönemin geçerli olan “biyo-fizyolojik moda”sına uygun görüntüye sahip olmak amacıyla.

Tıp ve estetik cerrahi alanında yaşanan son gelişmeler insanların kendi bedenlerinde beğenmedikleri yerlerin değiştirmesini, ideal/moda olana benzetmesini mümkün kılmaktadır. Başlangıçta çeşitli sebeplerle yaşanan ve gündelik hayatın sürdürülmesinde zorlanılan insan bedenindeki deformasyonları iyileştirmek amacıyla geliştirilen estetik cerrahisi ve tıp teknolojileri zamanla bedenın “biyo-fizyolojik” güzellik ölçütlerini yakalayabilmesinin bir aracına dönüştüğü görülmektedir. İnsanlar artık güzellikleri için bir şeyler sürmek, takmak ve giymenin ötesine geçmekte, doğrudan bedenın kendisinde radikal tıbbi müdahaleler yaptırmakta ve dönemin cari “biyo-fizyolojik moda”sına ayak (beden) uydurmaya çalışmaktadır. Diğer bir ifadeyle güzellik de biyolojik indirgemecilikten nasibini almaya başlamaktadır.

Modern sonrası dönemde insanın elinde kendisinin biyo-fizyolojik yapısı dışında hakikat arayış alanı kalmayan insanın “güzel” olabilmek için de ona yönelmesi anlaşılabilir bir durumdur. Ancak bu durumun son dönemlerde kitle iletişim araçlarındaki artış ile daha da yaygınlık kazandığı söylenebilir. Modern medya ve popüler kültür, insanları belirli beden görünümüne ulaşmaya teşvik etmektedir. “Instagram estetiği” olarak da adlandırılan estetik anlayışı, belirli vücut tiplerinin ideal olarak sunulmasına yol açmıştır (Tiggemann & Slater, 2014: 648). İnsanlar, bu moda görünümüne benzemek için bedenlerini şekillendirmeye çalışmakta ve bu süreçte estetik ameliyatlara başvurmaktadır. Ancak bu arzular, çoğu zaman bireylerin kendi bedenlerinden memnuniyetsizlik hissetmesine ve sosyal karşılaştırmalar yapmalarına neden olmaktadır.

Elbette modern öncesi dönemde de insanlar güzelliklerine önem veriyorlardı. Bunun için giysiler, makyaj malzemelerine dayanan görünme biçimleri mevcuttu. Ancak modern dönemde güzelliğin biyo-fizyolojik bir hal aldığını bu çalışma kapsamında özellikle vurgulamak gerekmektedir. Hatta biyo-fizyolojik güzellik algısı insanın ruhsal durumunu olumsuz etkilediğine dair de saha çalışmaları sayısı oldukça artmıştır. Holliday ve Cairnie, insanların bedenlerini belirli moda görünümüne benzetme çabasının, birçok sosyo-psikolojik olumsuzluğa yol açtığını; sosyal karşılaştırma ve vücut dismorfisi, estetik cerrahinin yaygınlaşmasıyla artış gösterdiğini ifade etmektedirler (2007: 520). Bireyler, kendi bedenlerini toplumda ideal olarak sunulan bedenlerle karşılaştırmakta ve bu süreçte kendilerine yönelik olumsuz düşünceler geliştirmektedir. Ayrıca, Markey ve Markey ise estetik operasyonlara bağımlılık, bireylerin psikolojik sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebildiğine dair çok fazla saha çalışması yapmışlardır (2010: 47). Estetik cerrahinin yaygınlaşması, beden memnuniyetsizliğini artırmakta ve bireylerde düşük benlik saygısına da yol açmaktadır.

8. İnsanın Geleceği: Biyo-Kadercilikten Tekno-Kaderciliğe

Darwin’in doğal seleksiyona dayanan evrim teorisi, biyolojik çeşitliliğin ve türlerin evrimsel süreçte nasıl değiştiğini açıklamak için uzun yıllardır kullanılmıştır. Doğal seleksiyon, güçlü genetik özelliklere sahip

bireylerin hayatta kalıp üreme şansının artmasını, böylece nesilden nesile bu özelliklerin aktarılmasını sağladığını iddia etmiştir (Darwin, 1976). Ancak modern insanlık için bu biyolojik çerçevenin sınırları belirginleşmektedir. Biyolojik evrim, insan toplumlarının giderek daha teknolojik hale geldiği bir dünyada, insanlığın taleplerini karşılamakta yetersiz kalmakta, insanın biyolojik sınırları aşılmak istenmektedir. İnsanı “biyolojik kaderi”, artık insanlık için yeterli bir açıklama olmaktan uzaklaşmaktadır (Ergün, 2022b). İnsanlık, sadece biyolojik bir varlık olmanın ötesine geçmekte, teknolojinin şekillendirdiği yeni bir varoluş formuna evrilmektedir. Özellikle biyoteknolojik gelişmeler, insanın biyolojik sınırlarının aşılmasının mümkün olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, biyolojik evrimin yerini alabilecek bir süreç olarak “teknolojik evrim” kavramı gündeme gelmektedir (Sood ve Tellis, 2006). Bu sürecin popüler ismi transhümanizmdir.

Biyoteknolojiler, insan biyolojisinin sınırlarını genişletmekte ve insanın evrimsel sürecine müdahale etmektedir. Genetik mühendislik, CRISPR teknolojisi, yapay organlar ve nörolojik implantlar, insanın biyolojik evrimini hızlandırmayı vadetmekte ve hatta biyolojik sınırlarını aşma idealini taşımaktadır. Bu düşünceye de transhümanizm denmektedir. Transhümanizm, bilinen biyolojik insanın biyoteknolojik gelişmelerin yardımıyla insanı teknolojik bir varlığa dönüştürme ideali ve isteğinin adıdır. “Geçiş insanı”, “insan sonrası” gibi anlamlara gelen transhümanizm, yeni teknolojiler yardımıyla insanın biyolojik sınırlarını aşmayı hedeflemektedir. Transhümanist düşünceye göre, insanın geleceği biyolojik evrimle sınırlı değildir; aksine, gelişen biyoteknolojiler sayesinde biyolojisinin ötesine geçme imkânı bulunmaktadır (Bostrom, 2003: 1-2). Biyoteknolojiler sadece insanın biyolojik yapısını değiştirmekle kalmamakta, aynı zamanda insanın “biyolojik kader”inin ötesine taşıyarak ona “teknolojik kader” sunmaktadır (Ergün, 2022b: 34). Bu anlayışa göre insan artık doğanın belirlediği bir varlık olmaktan çok, kendi kaderini teknolojik araçlarla şekillendirebilen bir varlık haline gelmektedir (Ergün 2024c: 1725). Bu durum, insanın geleceğini belirleyecek en önemli faktörün artık biyolojik sınırları değil, modern teknolojik gelişmeler olduğunu göstermektedir. İnsanın ontolojik gerçekliği nasıl ki teolojik olandan biyolojik olan geçiş yaptıysa, şimdi de biyolojik olanın yerini teknolojik olana bırakmaya başladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

İnsanın gelişen tıp teknolojileriyle teknolojik bir varlığa dönüştürmeyi hedefleyen pek çok çalışma bulunmaktadır. Bunların arasında en bilineni Elon Musk’ın Neuralink projesi ile insan beynini bilgisayarlarla doğrudan bağlayarak insanın bilişsel kapasitesini artırmayı hedefleyen girişimidir (Musk, 2020). Neuralink gibi teknolojiler, biyolojik sınırların ötesine geçerek, insan zihninin kapasitesini genişletmeyi amaçlamaktadır. Bu teknolojiler, insanın biyolojik evrim sürecinden koparak, teknolojik evrime gireceği bir süreci işaret etmektedir.

İnsana pek çok biyoteknolojik proje ile “teknolojik kader” çizilmekte, insanın geleceğinin artık biyolojisinin değil, çeşitli teknolojik müdahalelerin belirleyeceği yeni bir döneme girilmeye başlandığı görülmektedir. (Ergün, 2022b: 34). Neuralink gibi projeler, insanın gelecekte biyolojik evrim yerine, teknolojik evrim yoluyla daha güçlü, daha zeki ve daha dayanıklı bir varlığa dönüşeceğini vadetmektedir. İnsanlık, Darwinci biyolojik evrimin sınırlamalarını aşarak teknolojik evrime doğru ilerlemektedir. Biyoteknolojik ve nöroteknolojik gelişmeler, insanın biyolojik yapısını değiştirme potansiyeline sahip olmasının yanı sıra, insanın geleceğini belirleyecek en önemli faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Biyolojik kaderin ötesine geçerek teknolojik bir kadere yönelen insanlık, artık kendi evrimini kontrol edebilir hale gelme idealini taşımaktadır (Ergün, 2022b: 35-36).

Bu konuda özellikle Harari ve Fukuyama başta olmak üzere pek çok düşünürün insanın teknolojik gelişmeler ile biyolojik izahının ve sınırlarının ötesine geçileceği konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. Ancak yine aynı düşünürler bu durumun özellikle maddi erişilebilirliğine dikkat çekmekte ve zengin ve fakirler arasında hâlihazırda olan sınıfsal farkların biyoteknolojiler ile daha da artacağını öngörmektedirler. Ayrıca insanı pek çok yönden bir sonraki aşamaya taşıyacak nöroteknolojilerin bu “imkan”ı ulaşabilenler ile ulaşamayanlar arasında ekonomik, siyasal, psikolojik, hukuksal farkların nasıl olacağı, bu iki yaşam formu arasındaki ilişkinin nasıl olacağına dair ciddi kaygılar taşımaktadırlar. Özellikle bu durumun yaratacağı etik problemler, fırsat eşitliği meselesi ve hukuksal sorunlar da bu konu hakkında düşünen kişilerin çekinceler taşıdığı meselelerin başında gelmektedir (Fukuyama, 2004: 42-43; Harari, 2015: 312). Hâsılı modern dünyada farklı hallere bürünen insanın en son aşaması insanın “insan” olma vasıflarının kaybolduğu ya da yeniden tanımlandığı bir evreye girildiğini açıkça göstermektedir.

9.Sonuç

Modern sonrası dönemde insanın halleri anlaşılmaya çalışılırken daha farklı paradigmalara çeşitli panoramaların sunulması mümkündür. Sözelimi Rönesans, Reform, Aydınlanma, Fransız İhtilali gibi felsefi bir alt yapıyı merkeze alarak, rasyonel akıl ve hümanizm gibi kavramlar çerçevesinde farklı bir modern insan portresi çizilebilmektedir. Ancak Hobsbawm'ın "katastrof çağı" tanımlaması ve Fukuyama'nın modern biyoloji bilgi ile hayat tasavvuru arasında kurduğu ilişki farklı bir modern insan okuması yapmanın mümkün olduğunu göstermektedir. Zira modern ve sonrası dönemde yapılmak istenen insan tanımlamasında entelektüel aydınlanma, siyasal özgürlük, sosyal eşitlik, bilimsel gelişme gibi idealler ile şekillendirilmek istendiğini de reddetmek doğru olmaz. Fakat doğal seleksiyoncu evrim teorisi üzerinden insanın biyolojisine indirgenerek tanımlayan yaklaşımların gündelik hayata sirayetinin oldukça fazla ve modern dönemle beraber insanın inşa ve icat süreçlerindeki önemli argümanlardan biri olduğu söylenebilmektedir.

Modern dönemi sadece biyolojik evrimsel izah ve onun indirgemeciliğini merkeze alarak açıklamak elbette başka izah biçimlerinin varlığını reddetmek anlamına gelmemektedir. Aksine modern sonrası dönemin böyle bir okuma biçiminin olabileceğini söylemek meseleye bütüncül bakılabilmesi adına ve konunun daha iyi anlaşılması için önemli bir katkı sunacaktır. Çünkü modern sonrası dönemde tanrısından azade edilmiş insanın ontolojik mahiyeti evrimin yönlendirmesiyle biyolojisine indirgenmiştir. Bu biyolojik indirgemecilik sadece ontolojik izahla kalmamış bittabi insanın içtimai yaşam alanlarının neredeyse bütününe sirayet etmiştir.

Bu kapsamda, bu çalışma biyolojik indirgemeciliğin farklı disiplin ve toplumsal alanlara sirayetini göstermeyi amaçlamıştır. Çalışmanın spesifik hedefleri şunlardır:

1. İnsanın Ontolojik Mahiyetindeki Değişimi İncelemek: Modern öncesi yaratıcı merkezli izahların, Darwin ve sonrasındaki düşünürler (Dawkins, Harari) aracılığıyla doğal seleksiyona dayanan evrim teorisi ile nasıl yer değiştirdiğini ve insanın başlangıç anlatısının nasıl yeniden kurgulandığını ortaya koymak.
2. Ruh ve Psikoloji Alanındaki Etkileri Analiz Etmek: İnsanın ruhsal durumunun (psikoloji) evrimsel biyolojiye indirgenerek, atalardan gelen kalıtsal ve içgüdüsel kimyasallarla açıklanma kültürünü (Evrimsel Psikoloji) ve Freud gibi önemli figürlerin bu yaklaşımını incelemek.
3. Siyasal ve Toplumsal Yansımaları Göstermek: Biyolojik indirgemeciliğin siyaset alanında Sosyal Darwinizm ve antropoloji disiplini aracılığıyla nasıl bir meşruiyet zemini oluşturduğunu ve bunun Hitler Almanya'sı ve Amerika'daki ırkçı politikalar gibi otoriter/totaliter sistemlere ve kitlesel felaketlere (Katastrof Çağı) nasıl yol açtığını analiz etmek.
4. Ekonomi ve Estetikteki Paralel Değişimi Vurgulamak: Evrim teorisinin *laissez faire* ilkesiyle ilişkilendirilerek modern ekonominin temellerini nasıl etkilediğini ve güzellik algısının da fizyolojiye indirgenerek estetik cerrahi gibi tıbbi müdahalelerle biyolojik/fizyolojik sınırların aşılma çabalarını gözler önüne sermek.
5. Özgürlük İdealinin Dönüşümünü Tartışmak: Modernizmin vaat ettiği "Tanrısal kaderden azade olma" ve "özgürleşme" idealinin, geline nokta nöroteknolojik gelişmeler ile insanın biyolojisine müdahale edilerek teknolojinin kaderine mahkûm edilme ve "kendi" olma sorunsalının daha da büyümesi gibi paradoksal bir sonuca ulaştığını belirtmek.

Bu durumu en iyi izah eden ifadelerden birisi hiç şüphesiz Fukuyama'nın modern biyoloji bilgisinin siyaset anlayışını etkilediğine dair analizidir. Bu ifadeyi daha da genişleterek "modern biyoloji bilgisinin insana dair bütün alanları etkilediği" şeklinde bir revizyona tabi tutmak tarihsel süreçler göz önüne alındığında yanlış olmayacaktır. Çünkü biyoloji bilginin evrimi ve onun içtimai yaşamdaki etkisinin modern insan tasavvurlarının değişmesine neden olduğu açıkça kendini göstermektedir. Bu sadece insanın ontolojik izahı ile sınırlı kalmamış, farklı pek çok alana da sirayet ettiğini söylemek gerekmektedir. Hal böyle olunca biyoloji bilimi Fukuyama'nın da dediği gibi pek çok anlam dünyasını yeniden inşa etme hakkını elde etmiştir. Bu durum biyolojinin yerini tıp teknolojileri alana değin devam etmiştir.

İnsanlık tarihi boyunca, insanın doğası ve evrimi üzerine birçok teori geliştirilmiştir. İlk dönemlerde ontolojik açıklamalar, tanrısal ve metafizik bir temele dayanırken, modern bilimsel gelişmelerle birlikte bu yaklaşım yerini biyolojik evrim teorisine bırakmıştır. Darwin'in evrim teorisi, insanın kökenini ve gelişimini biyolojik bir perspektifle açıklamış ve bu durum, insanın sosyal, siyasal ve ekonomik hayatını derinden etkilemiştir. Son

yıllarda ise biyoteknolojik gelişmeler, insanın doğasına müdahaleyi mümkün kılarak, “teknolojik insan” modeline doğru bir geçişe zemin hazırlamıştır.

Biyolojik evrim teorisinin kabulü, sadece bilimsel bir devrim yaratmakla kalmamış, aynı zamanda sosyal, siyasal ve ekonomik düşünce yapısını da derinden etkilemiştir. İnsan doğasının biyolojik temellerle açıklanabilir hale gelmesi, sosyal bilimler ve siyasal teorilerin de yeniden gözden geçirilmesine yol açmıştır. Örneğin, sosyal Darwinizm, toplumların ve bireylerin evrimsel rekabet içerisinde olduğunu ve bu rekabetin toplumsal hiyerarşileri şekillendirdiğini öne sürmüştür. Bu görüş, kapitalizmin yükselişi ve ekonomik eşitsizliklerin meşrulaştırılması konusunda etkili olmuştur.

Son yıllarda biyoteknoloji alanındaki gelişmeler, insanın biyolojik sınırlarını aşma ve doğasına müdahale etme imkânı sunmuştur. Genetik mühendisliği, yapay zekâ ve nanoteknoloji gibi alanlar, insanın fiziksel ve zihinsel kapasitelerini arttırmayı amaçlayan “teknolojik insan” modelini ortaya çıkarmıştır. Bu model, insanın biyolojik evriminin ötesine geçerek, insan-doğa ilişkisinde yeni bir dönemi başlatmaktadır. Transhümanizm olarak adlandırılan bu yaklaşım, insanın biyolojik sınırlarını aşarak, hastalık ve hatta ölüm gibi doğal sınırlamaların üstesinden gelmeyi de hedeflemektedir.

Modern biyolojik evrim teorisi, insanın kökeni ve doğasına dair tanrısal ontolojik açıklamaların yerini almış ve bu dönüşüm, insanın sosyal, siyasal ve ekonomik yapısını derinden etkilemiştir. Biyoteknoloji ve genetik mühendisliği gibi alanlardaki gelişmeler ise insan doğasını dönüştürme sürecini daha da hızlandırarak, teknolojik insan modelinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Gelecekte, biyolojik evrim ve teknolojik gelişmelerin bir arada ele alındığı bir döneme girilmesi de olası görünmektedir. İnsan kendi elleriyle ürettiği teknolojiler ile kendini yeniden yaratma idealine kapılmıştır. Ancak bu ideal insana biçilen “teknolojik kader” ile etik ve hukuksal alanlar başta olmak üzere farklı sorunların doğabileceği bir dünyaya kapı aralamaktadır.

Kaynaklar

- American Society for Aesthetic Plastic Surgery 2001. (14.01.2024) <https://cdn.theaestheticsociety.org/media/statistics/2001TheAestheticSocietyStatistics.pdf>.
- Aslan, S. ve Yılmaz, A. (2001). Modernizme Bir Başkaldırı Projesi Olarak Postmodernizm. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 93-108.
- Bostrom, N. (2003). Transhumanist Values. *Journal of Philosophical Research*, (30), 3-14.
- Barnett, L. D. (1964). Anti-Miscegenation Laws. *The Family Life Coordinator*, 13(4), 95-97.
- Bowler, P. J. (2003). *Evolution the History of an Idea*. Los Angeles: University of California Press.
- Brenner, C. (1973). *An Elementary Textbook of Psychoanalysis*. New York: International Universities.
- Clark, L. L. (1984). *Social Darwinism in France*. Alabama: The University of Alabama Press.
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Crook, D. P. (1994). *Darwinism, War and History: The debate over the biology of war from the "Origin of Species" to the First World War*. New York: Cambridge University Press.
- Darwin, C. R. (1897). *The Expression of the Emotions in Man and Animals*. New York: D. Appleton and Company.
- Darwin, C. R. (1975). *İnsanın Türeyişi*. (Çev. Öner Ünalın). Ankara: Onur Yayınları.
- Darwin, C. R. (1976). *Türlerin Kökeni*. (Çev. Öner Ünalın). Ankara: Onur Yayınları.
- Dawkins, R. (2004). *Kör Saatçi*. (Çev. Feryal Halatçı). Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Dawkins, R. (2007). *Gen Bencildir*. (Çev. Asuman Ü. Müftüoğlu). Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Dawkins, R. (2009). *Tanrı Yanılgısı*. (Çev. Tunç Tuncay Bilgin). İstanbul: Kuzey Yayınları.
- Dosi, G. ve Nelson, R. R. (1994). An introduction to evolutionary theories in economics. *Journal of Evolutionary Economics*, 4, 153-172.
- Eco, U. (2016). *Güzelliğin Tarihi*. (Çev. Ali Cevat Akkoyunlu). İstanbul: Doğan Kitap.
- Ergün, R. (2022a). İnsanın Ontolojik Yolculuğu: Yaratım Versus Evrim. *I. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu (Yol) Bildiri Kitabı*, 67-76.
- Ergün, R. (2022b). Batı Düşüncesinde Kaderin Üç Hali: Teo-Biyo-Tekno. *Hafıza Dergisi*, 4(1), 23-41.
- Ergün, R. (2023). *Tek Parti Döneminde Sosyal Darwinizm*. İstanbul: Mahya Yayıncılık.
- Ergün, R. (2024a). Biyo-Fizyolojik Moda: Değiştirilebilen Beden Sorunsalı Ya da İşgal Edilmiş Bedenler. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, 11(26).
- Ergün, R. (2024b). Nörobilim ve Nöroteknolojinin Yeni Sorunsalı: Beyin Hakkı ve Beyin Güvenliği. *Hafıza Dergisi*, 6(2).
- Ergün, R. (2024c). Francis Fukuyama'nın Kendini Reddi: "Son İnsan"dan "İnsan"ın Sonuna, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(92), 1716-1729.
- Etcoff, N. (1999). *Survival of the Prettiest: The Science of Beauty*. Anchor Books.
- Freud, S. ve Einstein, A. (2010). *Niçin Savaş: 20. Yüzyılın İki Büyük Düşünüründen Mektuplar*. (Çev. Mine Demirbaş). Ankara: Alter Yayıncılık.
- Freud, S. (2011). *Kitle Psikolojisi*. (Çev. Kamuran Şipal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Freud, S. (2016). *Ketlemeler, Semptomlar ve Kaygı*. (Çev. Eren Aydemir.). Ankara: Dorlion Yayınevi.
- Fukuyama, F. (2002). *Our Posthuman Future: Consequences of the Biotechnology Revolution*. New York: Farar, Straus ve Giroux.
- Fukuyama, F. (2004). Transhumanism. *Foreign Policy*, (144), 42-43. <https://foreignpolicy.com/2009/10/23/transhumanism/>
- Geary, D. (2000). *Hitler and Nazism*. New York: Routledge.
- Global Survey 2022. (2024 Ocak 14) <https://www.isaps.org/discover/about-isaps/global-statistics/reports-and-press-releases/global-survey-2022-full-report-and-press-releases/>
- Göze, A. (1989). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Gürler, G. (2018). Estetik Cerrahi Müdahale Görmüş Bireyler Üzerine Bir Alan Araştırması. *Sosyoloji Dergisi*, (38), 141-172.
- Halliday, R.J. (1971). Social Darwinism: A Definition. *Victorian Studies*, 14(4), 389-405.
- Harari, Y. N. (2015). *Hayvanlardan Tanrılara Sapiens*. (Çev. Ertuğrul Genç). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Harari, Y. N. (2016). *Homo Deus: Yarının Kısa Tarihi*. (Çev. Poyzan Nur Taneli). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Hawkins, M. (1997). *Social Darwinism in European and American Thought 1860-1945*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hecht, J. M. (2000). Vacher de Lapouge and the Rise of Nazi Science. *Journal of the History of Ideas*, 61(2), 285-304.
- Hitler, A. (2007). *Kavgam*. (Çev. Hasan Gül). İstanbul: Acun Yayıncılık.

- Hobsbawn, E. (1995). *Age Of Extremes The Short Twentieth Century 1914-1991*. London: Abacus Book.
- Hodgson, M. G. (1998). Evolutionary Economics, J.B. Davis, W. Hands and U. Mäki (Ed.) *The Handbook of Economic Methodology*, içinde (160-167), Cheltenham: Elgar.
- Hodgson, M. G. (2004). Social Darwinism in Anglophone Academic Journals: A Contribution to the History of the Term. *Journal of Historical Sociology*, 17(4), 428-463.
- Holliday, R., & Cairnie, A. (2007). Cosmetic surgery: A feminist primer. *Feminist Theory*, 8(1), 65-82. <https://doi.org/10.1177/1464700107074207>.
- Jones, G. (1980). *Social Darwinism and English Thought*. New Jersey: Humanities Press.
- Koslowski, P. (2001). *Principles of Ethical Economy*. Massachusetts: Kluwer Academic Publishers.
- Koschorke, A. (2016). *Hitler'in Kavgam'ı Üzerine Bir Analiz Nasyonal Sosyalizmin Poetikası*. (Çev. Ayşe Kurultay), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lamarck, J. B. (1963). *Zoological Philosophy*. (Translated by Hugh Elliot). Newyork and London: Hafner Publishing Company.
- Le Bon, G. (1997). *Kitleler Psikolojisi*. (Çev. Yunus Ender). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Le Bon, G. (2001). *The Psychology Of Socialism*. Ontario: Batoche Books, Kitchener.
- Lewontin, R. (2015). *İdeoloji Olarak Biyoloji: DNA Doktrini*. (Çev. Cengiz Adanur). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Malthus, T. R. (1966). *An Esssay on The Principle of Population*. New York: Palgrave Macmillan.
- Marshall, A. (2013). *Principles of Economics*. Eighth Edition. New York: Palgrave Macmillan.
- Musk, E. (2020). Neuralink and the Brain's Magical Future. *Journal of Neuroscience Research*, 98(5), 701-706. <https://doi.org/10.1002/jnr.24631>
- Plastic Surgery Statistics Report 2022. (2024 Ocak 14), <https://www.plasticsurgery.org/documents/News/Statistics/2022/plastic-surgery-statistics-report-2022.pdf>.
- Roosevelt, T. (1902). *The Strenuous Life*. New York: The Century Co.
- Russel, B. (1990). *Din ile Bilim*. (Çev. Akşit Göktürk). İstanbul: Say Yayınları.
- Singh, D. (1993). Adaptive significance of waist-to-hip ratio and female physical attractiveness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(2), 293-307. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.65.2.293>
- Sohoni, D. (2007). Unsuitable Suitors: Anti-Miscegenation Laws, Naturalization Laws, and the Construction of Asian Identities. *Law & Society Review*. 41(3), 587-618.
- Sood, A. ve Tellis, G.J. (2006), Technological Evolution and Radical Innovation. *Journal of Marketing*, 152-168. DOI: 10.1509/jmkg.69.3.152.66361.
- Spencer, H. (1964). *Man Versus the State*. Idaho: The Caxton Printers Ltd. Caldwell.
- Swami, V. (2007). Evolutionary psychology and body image. *Body Image*, 4(3), 45-67.
- Tiggemann, M., & Slater, A. (2014). NetGirls: The Internet, Facebook, and body image concern in adolescent girls. *International Journal of Eating Disorders*, 47(6), 630-643. <https://doi.org/10.1002/eat.22304>
- Unat, Y. (2020). Tarih Boyunca Evren Anlayışları ve Tanrı. *Bilim ve Ütopya Dergisi*, (308), 1-14.
- Vacher de Lapouge, G. (1899). *L'Aryan, Son Role Social*. Paris: Albert Fontemoing Éditeur.
- Yıldırım, M. (2009). Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 380- 397...

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;
☒ Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
 2. Bu çalışmanın yazarı araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
 3. Bu çalışmanın yazarı kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
 4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
-

